YALOVA ÜNİVERSİTESİ
university of yalova

4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi

4th International Scientific Research Congress

14-17 ŞUBAT

Yalova / Türkiye

HISTORY STUDIES
INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

UBAK 2019

UBAK 2019

Katılım Belgesi

Certificate Of Participation

Sayın/ Dear, **Şerif Esendemir**

14 - 17 Şubat 2019 tarihleri arasında Yalova Üniversitesi'nde düzenlenen 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'ne (UBAK) katılımınızdan ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

We appreciate your attendance and contributions to 4th International International Scientific Research Congress (UBAK) which was organised on 14-17 September 2019 in University of Yalova.

Prof. Dr. Elif Yüksel OKTAY
Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı

www.ubaksymposium.org

4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi
(14 – 17 Şubat 2019 / Yalova)
(UBAK)

4th International Scientific Research Congress
(14 – 17 February 2019 / Yalova)
(UBAK)

Bildiri Tam Metin Kitabı
Proceeding Book

5

Sosyal Bilimler

Editör / Editor
Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP

Ankara 2019

Yayın Koordinatörü/ Broadcaste Coordinator•
Doç. Dr. Sinem DEMİRALP

Yayın Yönetmeni / General Publishing Director •
Doç. Dr. Sinem DEMİRALP

Editör / Edited by •
Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP

Kapak Tasarım / Cover Design
Dr. Esra KİRİK

İç Tasarım / Interior
Dr. Yasemin ULUTÜRK

Birinci Basım / First Edition• ©
2019 / 2019-Yalova

ISBN: 978-605-80780-3-1

© copyright
Telif ve hukuki hakları UBAK'a aittir

Doğuhan
Tanıtım – Matbaa – Yayıncılık
Büyük San. 1. Cad. 103/6-7
İskitler / Ankara
Tel. 03123846334

Web: www.ubaksymposium.org
E-mail: ubakkongresi@gmail.com

Yalova – 2019

KURULLAR

Prof. Dr. Elif Yüksel OKTAY, Yalova Üniversitesi, Türkiye

DÜZENLEME KURULU

Dr. Öğr. Üyesi Sibel AKOVA, Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Sibel AKYOL, İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Dimitar ATANNASOV, Sofya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Füsun Çoban DÖŞKAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Muharrem ES, Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Amira Turbic HADZAGİC, Tuzla Üniversitesi, Bosna Hersek
Doç. Dr. Emel İSLAMOĞLU, Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ersan KAVİ, Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK, Yalova Üniversitesi
Arş. Görv. Dr. Esra KİRİK, Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selçuk SEÇKİN, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim SERBESTOĞLU, Amasya Üniversitesi
Prof. Dr. Redzep SKRİJEL, Novi Pazar Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali UĞUR, Yalova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ULUTÜRK, Sağlık Bilimleri Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ali Rıza ABAY, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ali AĞAÇFİDAN, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Cihangir AKIN, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Türkan Bayer ALTIN, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Zuhra ALTYMYSHOVA, Kırgız. – Türk. Manas Üniversitesi, Bişkek
Prof. Dr. Dilek Sema ARICI, Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Numan ARUÇ, Makedonya Bilim ve SanatlarAkademisi
Prof. Dr. Lütviyye ASGERZADE, Milli Bilimler Akademisi, Azerbaycan
Prof. Dr. Yasemin AVCI, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Sabina Bakšić, Saraybosna Üniversitesi, Bosna-Hersek
Prof. Dr. Ebru BALLI, Mersin Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL, Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Bahri BAYRAM, Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Süleyman BERK, Yalova Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Leyla BİTİŞ, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Leyla BLİLİ, Manuba Üniversitesi-Tunus
Prof. Dr. Rafet BOZDOĞAN, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ebru BOZPOLAT, Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet CANBULAT, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ebru CEYLAN, İstanbul Aydın Üniveritesi, Türkiye
Prof. Dr. Ayşe Tansel ÇETİN, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nurten ÇETİN, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nihada DELİBEGOVİĆ DŽANİĆ, Tuzla Üniversitesi, Bosna-Hersek
Prof. Dr. Mustafa DENKTAŞ, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İgor DESPOT, Zagreb Üniversitesi, Hırvatistan
Prof. Dr. Mesut DOĞAN, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Füsun Ç. DÖŞKAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Recep Hayri EREN, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İlhan EKİNCİ, Ordu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hasan GENÇ, Yüzüncüyıl Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mehmet Gökhan GENEL, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Feyzan Vural GÖKHAN, Niğde Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Zafer GÖLEN, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi. Emete GÖZÜGÜZELLİ, Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, KKTC
Prof. Dr. Metin IŞIK, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nevin GÜRBÜZ, İnönü Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Esma İGÜS, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Aleksandr KADİJEVİC, University of Belgrade, Serbia
Doç. Dr. Beyhan KANTER, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Behset KARACA, Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ersin KAVİ, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Fethi KAYALAR, Erzincan Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. M. Ayfer KAYNER, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Şengül KOCAMAN, Dicle Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Emina BERBIĆ KOLAR, Osijek Üniversitesi, Hırvatistan
Prof. Dr. Nimet Haşıl KORKMAZ, Uludağ Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Telli KORKMAZ, Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Ahmet KÖÇ, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Osman KÖSE, Polis Akademisi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Yavuz KÜÇÜKALKAN, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Sevinç Sakarya MADEN, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Recep MAKAS, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Duken MASİMKHANOLİ, Eurasian National University, Kazakistan
Prof. Dr. Gülçin METE, Mersin Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Leyla MURATHAN, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Kujtim NURO, Toronto/Kanada
Prof. Dr. Ahmet ÖGKE, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ÖKSÜZ, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Yıldıray ÖZBEK, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Selami ÖZCAN, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Erol ÖZTÜRK, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÖZTÜRK, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Sacide PEHLİVAN, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. İbrahim SADAVİ, Tunus Üniversitesi-Tunus
Doç. Dr. Ferhat SAYIM, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mustafa Bekir SELÇUK, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Redžep ŠKRIJELJ, Novi Pazar Devlet Üniversitesi, Sırbistan
Prof. Dr. Pınar SOMAKÇI, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Musa ŞAHİN, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Hacı Yunus TAŞ, Yalova Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Türkmen TÖRELİ, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Pınar ÜLGEN, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Ali ÜNAL, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Viladan VİRİYEVİC, Kosovska Mitroviça University, Serbia
Doç. Dr. Sinem YILDIRIMALP, Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Nadia YASEEN, Bagdad University, Irak
Prof. Dr. Şenay YÜRÜR, Yalova Üniversitesi, Türkiye

SEKRETERYA
Arş. Görv. Dr. Esra KİRİK, Sakarya Üniversitesi
Arş. Gör. Esranur KAZAR, Yalova Üniversitesi
Esra TÜRE, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Arş. Görv. Kutluğ Kağan KARAHAN, Yalova Üniversitesi

Yabancı Ülkeden Katılımcılar

Riad MERİEM - Centre Universitaire Morsli Abdellah / Algeria
Akhenak ATMANE - Centre Universitaire Ahmed Zabana / Algeria
Prof. Dr. B. Ben-NİSSAN - University of Technology, Sydney / Australia
Dr. Pınar AKARÇAY - Uppsala University / Sweden
Dr. Mehmet Akif DUMAN - Turkic and Circum-Baltic Studies of Johannes Gutenberg University Mainz- Germany
Işıl Akalan GÜNDÜZ - Leicester University / England
Aynura MUSTAFAYEVA - Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi
Selime MEMMEDOVA - Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi
Dr. Zemfira ABBASOVA - Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi
Prof. dr. Gilara BALAYEVA - Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi
Arş. Gör. Elvam-n CAFEROV - Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversites
Öğr. Görv. Aynure ALİYEVA - Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi,
Dr. Ahmet KILINÇ - PH Schwäbisch Gmünd Deutschland / Germany
Prof. Dr. Amira Turbić-Hadžagić – Tuzla University / Bosnia and Herzegovina
Prof. Dr. Hugo VANKELECOM - KU Leuven Belgium
Dr. Zeynep Esra Abay ÇELİK – University of Vienna / Austrian
Farhad Mikayilov - Azerbaijan State University of Economics

YAŞLI DOSTU KENT KRİTERLERİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Şerif ESENDEMİR
Yıldız Teknik Üniversitesi

Giriş

Şehir, *Kâmûs-ı Türkî*'de kelime olarak "Yeni ay, hilal, büyük belde, büyük kasaba ve medine-i kebire" anlamında kullanılmaktadır (Sami, 2002: 790). Arapça'da da buna yakın bir anlamda "medine, belde ve mısır" şeklinde ifade edilmektedir. Bu nedenle, şehir kelimesi İslam dünyasında genelde "medine ve medeniyet" kavramlarıyla birlikte kullanılmaktadır (Kula, 2018: 11). Medine ve Roma medeniyet kuran şehirler, Bağdat ve İstanbul medeniyet tarafından kurulan şehirler ve Kurtuba, Granada ve Paris medeniyet tarafından dönüştürülen şehirler olarak kabul edilmektedirler (Davutoğlu, 2015: 11). Burada Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) başkanlığında 2006 yılında 24 ülkeden 33 şehrin katılımıyla oluşturulan "Küresel Yaşlı Dostu Şehirler Rehberi"ni referans alarak (1) dış mekânlar ve binalar, (2) ulaşım, (3) konut, (4) sosyal katılım, (5) toplumsal yaşama dâhil olma ve toplumun yaşlıya saygısı, (6) vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım, (7) bilgi edinme ve iletişim ve (8) toplum desteği ve sağlık hizmetleri gibi kriterler medeniyet tarafından kurulan İstanbul'dan örnekle aşağıdaki alt başlıklar şeklinde verilmiştir (WHO, 2007).

1. Dış Mekânlar ve Binalar

Bina/ev, yaşlılar için dış mekânlarıyla birlikte bir oturma/sığınma alanından öte bir şeydir, çünkü o her şeyden önce insana güvenlik, korunma ve özgürlük hissi vermektedir. Bu davranış biçimi Hz. Adem ile Havva'nın cennetten ve insanın annenin karnından dünyaya gelmesine kadar götürülebilmektedir. Cennetten ve annenin karnından dünyaya gelmeyle birlikte insanoğlu hep o cenneti ve anne karnı gibi sıcak ve güvenli yuvayı aramaktadır. O güzellikte çevresiyle birlikte cennet bir yer bulanabilir mi bilinmez, ama özellikle insanın kırılgan hale geldiği yaşlılık yıllarında dış mekânlarıyla güzel binaların olması gerektiği noktasında bir toplumsal duyarlılık oluşturulmak durumundadır. Bu nedenle, devlet ve belediyeler tarafından yaşlılar

için farklı ev programları hazırlanmakta ve dış mekân düzenlemeleri yapılmaktadır (Wacker ve Karen, 2008).

Çoğu çalışmada yaşlı dostu kentin 8 kriterinden biri olan Dış Mekânlar ve Binalar için aşağıdaki öneriler yapılmıştır.

"1. Kamuya açık alanlar temiz ve memnuniyet verici olmalıdır.

2. Yeşil alanlar ve dış mekânlardaki oturma elemanları yeterli sayıda, bakımlı ve güvenli olmalıdır.

3. Kaldırımlar iyi durumda olmalı, engeller olmamalı ve tamamen yayalar için ayrılmalıdır.

4. Kaldırımlar kaymaz özellikte olmalı, tekerlekli sandalyeler için gerekli genişlik bırakılmalı ve yola inen dikey bordürleri bulunmalıdır.

5. Yaya geçişleri sayıca yeterli olmalıdır, farklı güçlük ve özür durumları olan insanlar için güvenli, kaymaz işaretlerle işaretlenmiş, görsel ve işitsel açıdan yeterli donanıma sahip olmalıdır ve yeteri kadar geçiş süresi verilmelidir.

6. Sürücüler yaya geçitlerinde ve yaya yolu taşıt yolu kesişmelerinde yayalara yol vermelidirler.

7. Bisiklet yolları, kaldırımlardan ve diğer yaya yollarından ayrılmış durumda olmalıdır.

8. Dış mekânlardaki güvenlik; yeterli sokak aydınlatması, polis devriyeleri ve toplumsal eğitim gibi önlemlerle birlikte desteklenmelidir.

9. Hizmetler bir arada konumlanmış ve erişilebilir düzeyde olmalıdır.

10. Yaşlı insanlar için düzenlenmiş ayrı müşteri hizmetleri düzenlemeleri olmalıdır; farklı sıra sistemleri, yaşlılara özel gişeler gibi.

11. Binalar (kamu ve umumi) dışarıdan ve içeriden iyi işaretlendirilmiş olmalı, yeterli sayıda oturma yeri ve tuvalet, erişilebilir ve güvenli asansörler, rampalar, korkuluklar, merdivenler ve kaymaz koridor kaplamaları bulunmalıdır.

12. Dış ve iç mekândaki tuvaletler sayıca yeterli, temiz, iyi bakımlı ve erişilebilir olmalıdırlar." (Tutal ve Üstün, 2009; Ersoy, Ergen ve Dede, 2011; Caner, 2013).

İstanbul'da yaşlı, bakıcısı, konu uzmanı ve 4. göz dediğimiz kişiyle yaptığımız görüşmede Dış Mekânlar ve Binalar konusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

İstanbul'da yaptığımız araştırma İstanbul'da dış mekânlar ve binalar konusunda 11 kriterde yaşlı, bakıcı, uzman ve 4. gözün %59,1 oranında olumsuz bir kanaate sahip oldukları görülmüştür. Olumlu kanaat belirtme oranları ancak %40,9 düzeyindedir. Bunların içinde %81,8'lik bir oranla bakıcı daha çok olumsuz bir kanaat belirtmiştir, ancak uzman %63,6 oranında olumlu bir kanaat beyan etmiştir. İşin

temel muhatabı olan yaşlının %63,6'lik bir oranla olumsuz düşünmesi önemlidir. En büyük memnuniyetsizliğin %100 oranında bisiklet yollarının olmaması konusunda olması çok dikkat çekicidir. En fazla memnuniyetin %75 oranında binalar için olması, ancak dış mekânlar kapsamına giren kaldırımlar, yeşil alanlar ve yollar noktasında olumsuz görüş bildirme oranının %75 olması çevre düzenlemesi noktasında büyük değişikliklerin yapılmasını haykırmaktadır.

2. Ulaşım

Ulaşım, bir kentin yaşlı dostu olup olmadığını gösteren en önemli kriterlerden birisidir. Bu önem ulaşımın yaşlıların hizmetlere ve yakınlarına erişebilirliği açısından yalnızlıklarını gidermelerinden gelmektedir. En basitinden ulaşımın yaşlılar için ücretsiz olması onların emeklilik günlerinde şehrin her noktasına giderek sosyalleşmelerini artırmaktadır. Bu konuda bazı toplu taşıma araçlarında özellikle iş saatlerinin başlangıcında ve çıkışında yoğun yığılmadan dolayı yaşlılar suçlansa da bu böyledir.

Bir şehrin ulaşım açısından yaşlı dostu olabilmesi için aşağıdaki şartların sağlanması gerekmektedir.

"1. Toplu taşıma ücretleri sabit, açıkça belirtilmiş ve ödenebilir olmalıdır.

2. Toplu taşıma güvenilir, sık, geceleri, hafta sonu ve tatillerde de işliyor olmalıdır.

3. Tüm kentsel alanlar ve hizmetler toplu taşıma ağı içinde olmalı, belirgin ve tanımlı güzergâhlar izlenmeli, araçların durumu iyi olmalıdır.

4. Araçlar temiz, bakımlı, erişilebilir olmalı, aşırı kalabalık oluşmamalı ve araçlarda öncelikli oturma yerleri bulunmalıdır.

5. Engelli kişiler için özelleşmiş ulaştırma şekilleri mümkün olmalıdır.

6. Sürücüler duraklarda iniş ve binişleri kolaylaştırmalı, herkes oturana veya inene dek araçları hareket ettirmemelidir.

7. Duraklar ve istasyonlar uygun yerlerde konumlanmalı, erişilebilir, güvenli, temiz olmalı, iyi aydınlatılmış, işaretlendirilmiş, korunaklı olmalı ve yeterli sayıda oturak bulunmalıdır.

8. Kullanıcılara güzergâhlar, hareket saatleri ve özel ihtiyaçlarındaki olanaklar ile ilgili olarak tam ve kolay erişilebilir şekilde bilgi verilmelidir.

9. Kamu ulaşımı yetmediği zamanlarda gönüllü ulaştırma hizmetleri hali hazırda bulunmalıdır.

10. Taksi hizmetleri erişilebilir ve ödenebilir olmalı, sürücüler yardımsever ve nazik olmalıdır.

11. Yollar bakımlı, iyi drenaja sahip ve iyi ışıklandırılmış olmalıdır.

12. Trafik akışı iyi düzenlenmiş olmalıdır.

13. Yollarda, sürücülerin görüşünü kapayacak şekilde engeller olmamalıdır.

14. Trafik işaretleri ve kesişimler görünebilir olmalı ve iyi yerleştirilmelidir.

15. Tüm sürücüler için sürücü kursları veya sürücü pratiğini artırıcı kurslar teşvik edilmelidir.

16. Otopark ve sürücü dinlenme alanları güvenli, sayıca yeterli ve uygun biçimde yerleştirilmiş olmalıdır.

17. Özel ihtiyaçları olan kişiler için öncelikli otoparklar ve sürücü dinlenme alanları uygun olmalı ve bunlara saygı gösterilmelidir." (Ersoy, Ergen ve Dede, 2011).

İstanbul araştırmamızda ulaşım başlıklı yaşlı dost kent kriterlerinden farklı kategorilerde İstanbul'da yaşlı, bakıcısı, konu uzmanı ve 4. gözden şu sonuçlar elde edilmiştir.

Ulaşım açısından İstanbul'un yaşlı dostluluğu konusunda genel itibariyle %60'lık oranında bir memnuniyet görülmüştür. Bunda son zamanlarda yapılan Marmaray, Metrobüs ve Avrasya Tünelleri'nin bir katkısının olduğunu söyleyebiliriz. Buna rağmen %40'lık bir memnuniyetsizlik oranı daha yapılacak çok işin olduğunu göstermektedir. Ulaşımda %73 oranındaki bir memnuniyetin en çok uzman tarafından dile getirildiği görülmektedir. Buna karşın 4. Göz tarafından %60'lık bir olumsuz düşünce beyan edilmiştir. Yaşlı ve bakıcısının da %60'lık bir memnuniyeti, ulaşımda İstanbul'un yaşlı dostu olması noktasında sürpriz bir gelişmedir. Bütün bunlara rağmen her ne kadar bilgilendirme ve seyahat varış noktaları konusunda %100 olumlu görüş bildirilmiş olsa da park etme konusunda tam tersi bir durum beyan edilmiştir.

3. Konut

Yaşlı dost kent kriterlerinden konut, dış mekânlar ve binalar konusunda bahsettiğimiz yaşlılar için ev kadar önemlidir. Zira burada konut kriteri daha çok evin içini ilgilendirdiği için ev içi mimari büyük bir ehemmiyet kazanmaktadır. Yaşlıların bütçesine uygun ev imkânlarının devlet ve belediye tarafından sunulması ve var olan evlerin gönüllü kuruluşlar tarafından tadilatı gerekmektedir.

Konut konusunda bir kentin yaşlı dostu olabilmesi için şu önerilerde bulunulmaktadır.

"1. Hizmetlere ve toplumun geri kalan kısmına yakın, güvenilir alanlarda yeterli ve ödenebilir konut stoğu bulunmalıdır.

2. Evde bakım hizmetlerinin yeterli ve ödenebilir olmalı, destekleyici hizmetler mevcut ve elverişli olmalıdır.

3. Konut iyi ve sağlam inşa edilmiş olmalı, her türlü hava şartlarına ve doğal tehditlere karşı güvenli ve rahat bir ortam sağlamalıdır.

4. İç mekânlar ve bina yüzeyleri hareket için kısıtlayıcı olmamalı, tüm iç mekânlar ve koridorlar hareket kabiliyeti açısından uygun olmalıdır.

5. Konut tadilat imkânları ve tedariği uygun ve ödenebilir olmalı ve bunları sağlayanlar yaşlıların ihtiyaçlarından haberdar olmalı ve bunları anlamalıdırlar.

6. Kamu ve özel kiralık konut stoğu temiz, iyi, bakımlı ve güvenilir olmalıdır.

7. Kırılgan, zayıf, engelli yaşlı kişiler için yeterli ve ödenebilir konut olmalı ve bunların hizmetleri yerel imkânlarla sağlanabilmelidir." (Ersoy, Ergen ve Dede, 2011).

İstanbul'daki araştırmamızda konut konusunda olumlu düşünenlerin oranı %55,5'tir, ancak yaşlı ve bakıcısının memnuniyet dereceleri %33,3 oranında kalarak düşük görülmektedir. Uzman ve 4. göz 77,8% oranında meseleye olumlu yaklaşmaktadırlar. En fazla memnuniyet %75'le ödenebilirlik, tasarım, yerinde yaşlanma ve toplumsal entegrasyon konusundadır. En çok memnuniyetsizlik de aynı oranda ev seçenekleri ve yaşam çevresi konusunda yaşanmaktadır.

4. Sosyal Katılım

Sosyal katılım, yaşlı dostu kentin en belirgin kriterlerinden birisidir. Yaşlıların kentle ilgili konularda karar alma sürecinde bulunmaları veya akil olarak kendilerine danışılması gerekmektedir. Zira yaşlıların tecrübesi yeni nesiller için önemlidir. Yaşlıların yalnızlıkla/sosyal izolasyonla ve hata sosyal dışlanmayla karşı karşıya kaldıkları bir dünyada onları yeniden topluma entegre etmek açısından da bu çok önemlidir. Bu nedenle, sosyal katılım açısından kentin yaşlı dostu olması için aşağıdaki şeyler yerine getirilmelidir.

"1. Çeşitli etkinlik ve aktiviteler için buluşma/ bir araya gelme mekânları uygun şekilde konumlanmış olmalı, erişilebilir, iyi ışıklandırılmış ve kamu ulaşım ağının kolayca ulaşabildiği yerlerde olmalıdır.

2. Bazı zamanlarda yaşlı insanların bir araya gelecekleri etkinlikler düzenlenmelidir.

3. Aktiviteler ve etkinlikler yalnız veya refakatçi ile katılıma uygun olmalıdır.

4. Aktiviteler ve çeşitli programlar ödenebilir düzeyde olup, gizli veya ekstra maliyetleri olmamalıdır.

5. Aktiviteler, olaylar hakkında erişilebilirlik imkânları ve ulaşım imkânları hakkında bilgileri de içinde olmak üzere yaşlı insanlara bilgi akışının düzenli olması gereklidir.

6. Yaşlı insanların oluşturduğu farklı kesimlere hitap etmek üzere aktivitelerin çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

7. Yaşlı insanlarda içinde olmak üzere toplumun tüm kesimlerinin rekreasyon merkezleri, okullar, kütüphaneler, toplum merkezleri gibi yerel toplum mahallerinde bir araya getirilmesi sağlanmalıdır.

8. Sosyal izolasyon tehdidi altında olan kişiler için tutarlı ve düzenli bir sosyal yardım imkânı olmalıdır." (Ersoy, Ergen ve Dede, 2011).

İstanbul'da yaşlı-dostu kent bağlamında yaptığımız araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir. Yaşlıların sosyal katılımı genel olarak %42,9 oranında düşük görülmüştür. %14,3 oranında bunu en düşük olduğunu yaşlının söylemesi çok önemlidir. Diğer çok başlıkta olumlu görüş bildiren uzman bile %50 oranıyla bu konuda nötr kalmıştır. En olumlu düşünen 4. Göz bile %57,1 oranında kalmıştır. Sosyal katılım için tesis ve ortamların varlığına dair %100'lük olumlu kanaat varken, ödenebilirlik, izolasyona işaret etme ve toplumsal entegrasyonu besleme noktasında bu oranda tam zıt bir durum vardır.

5. Toplumsal Yaşama Dahil Olma ve Toplumun Yaşlıya Saygısı

Yaşlıların toplumsal yaşama dahil olmaları, toplumun onlara bakışına bağlıdır. Dolayısıyla yaşlı dostu kent olmak için fiziki şartların yerine getirilmesi kadar toplumun da yaşlı dostu olması gerekmektedir. Bu nedenle, yazılı ve görsel medya dilinin her şeyden önce yaşlılara yönelik pozitif yönde değişmesi gerekmektedir, çünkü özellikle insanları eğlendirmek için çizilen karikatürlerde bile yaşlılar yaşçılığa (ageism) maruz kalarak çok çirkin resmedilmektedir.

Yaşlıların toplumsal yaşama dahil olmaları ve toplumun yaşlıya saygı duyması için aşağıdaki şeyler yerine getirilmelidir.

"1. Kamu, gönüllü kuruluşlar ve ticari kuruluşlar sürekli olarak yaşlı insanlara hizmet kalitesini artırmak ve daha iyi hizmet götürebilmek için düzenli biçimde çalışmalıdırlar.

2. Hizmetler ve ürünler değişen ihtiyaçlara göre farklılaşmalıdırlar ve bu tercihler, kamu ve ticari hizmetler tarafından karşılanmalıdırlar.

3. Hizmet personeli nazik, saygılı ve yardımsever olmalıdır.

4. Yaşlı insanlar medyada sıkça yer almalı, olumlu olarak betimlenmeli ve yaşlılar hakkında basmakalıp klişelerden vazgeçilmelidir.

5. Toplumsal aktiviteler, olaylar belirli yaşların ihtiyaç ve tercihlerine cevap verecek şekilde tüm nesillerin ilgisini çekmelidir.

6. Toplumsal aktiviteler içinde yaşlıların aileler içinde bunlara katılması sağlanmalıdır.

7. Çeşitli eğitim kurumları yaşlanma ve yaşlı insanlarla ilgili bilgilendirme hususunda fırsatlar sunmalı, bu okul aktivitelerinde yaşlılar da yer almalıdır.

8. Yaşlı insanlar şu anki konumlarının yanı sıra geçmişleriyle de toplumda fark edilmelidirler.

9. Hali vakti yerinde olmayan yaşlı insanlar, kamusal, gönüllü ve özel hizmetlere kolayca erişebilmelidirler." (Ersoy, Ergen ve Dede, 2011).

İstanbul araştırmamızda İstanbul'da toplumsal yaşama dahil olma ve toplumun yaşlıya saygısı konusunda genel itibariyle olumlu bir kanaat mevcuttur. Böyle bir durumun olduğuna en çok %66,7 oranında uzman inanmaktadır, ama yaşlı, bakıcısı ve 4. göz bu konuda nötr kalmıştır. Buna rağmen, halkın yaşlılık algısında %100 oranında olumsuz bir bakış göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra halk eğitimi, toplumsal içerme, kuşaklararası ve aile içi etkileşim konusunda denekler tarafından %75 oranında olumlu bir görüş beyan edilmiştir.

6. Vatandaşlık Görevini Yerine Getirme ve İşgücüne Katılım

Yaşlıların vatandaşlık görevlerini yerine getirmeleri toplumun her alanında aktif olmalarına bağlıdır. Bu da aktif yaşlanmanın ve aktif vatandaşlığın bir gereğidir. Vatandaşlık kelimesinin bile İngilizce'deki "vatandaş" anlamına gelen "citizen"den türemesi ve "city"nin şehir olması kent ile vatandaşlığın ne denli birbirleriyle ilintili olduğunu göstermektedir. Ancak burada önemli olan nokta kentte yaşlıların haklarını kullanıp şehrin her alanında aktif bir rol almalarıdır. Özellikle emeklilikle birlikte işgücü piyasasının dışında kalan yaşlıların gümüş ekonomi çerçevesinde ömürlerinin son günlerinde de ekonomik açıdan hiç kimseye bağımlı kalmadan yaşamlarını bağımsız bir şekilde idame ettirmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, yaşlıların vatandaşlık görevlerini yerine getirme ve işgücüne katılım noktasında aşağıdaki öneriler dikkate alınmalıdır.

"1. Gönüllü yaşlılar için kişisel maliyetleri karşılamak amacıyla eğitim, tanımlama, rehberlik ve tazminlerle beraber esnek iş seçenekleri bulunmalıdır.

2. Yaşlı işgücünün nitelikleri desteklenerek teşvik edilmelidir.

3. Yaşlı insanlar için esnek ve ortalama gelirli iş olanaklarının desteklenmesi gerekmektedir.

4. İşe almada, elde tutmada, teşvikte veya iş eğitiminde yalnızca yaşa göre ayırımın yasaklanması gerekmektedir.

5. İş yerleri, özürlü insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmalıdır.

6. Yaşlı insanlar için kendi başlarına yapabilecekleri işler teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

7. Yaşlı işgücü için emeklilik sonrası eğitim programları uygulanmalıdır.

8. Kamu, özel girişim ve gönüllü sektörlerdeki karar verme organları yaşlı insanların katılımını desteklemeli ve kolaylaştırmalıdırlar." (Ersoy, Ergen ve Dede, 2011).

İstanbul'da yaptığımız araştırmada yaşlıların vatandaşlık görevlerini yerine getirmeleri ve istihdamları konusunda olumlu görüş bildirenlerin oranının %46,9 olmuştur. %50'nin üzerinde tek olumlu görüş %87,5 oranında uzman tarafından dile getirilmiştir. Yaşlı bu konuda %50 oranıyla nötr kalsa da, bakıcı ve 4. göz %25 oranında olumsuz fikirler beyan etmişlerdir. Gönüllülük seçenekleri konusunda %100'lük tam not verilirken, istihdam seçenekleri konusunda aynı oranda bir olumsuz durum beyan edilmiştir.

7. Bilgi Edinme ve İletişim

Kentte bilgi edinme ve iletişim araçlarının yaşlı dostu olması fevkalade önemlidir, çünkü yaşın ilerlemesiyle birlikte biyolojik olarak insanın görmesinde ve duymasında azalma olmaktadır. Bu da yaşlıların bilgi edinmelerinde ve iletişim kurmalarında büyük sıkıntılara yol açmaktadır. Bu sıkıntıları ortadan kaldırmak için bilgi edinme ve iletişimin olduğu her alanda yaşlı dostu düzenlemeler/düzeltmeler yapılmak durumundadır. Bu nedenle, bu konuda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

"1. Tüm yaştaki toplum üyelerine temel ve etkili bir iletişim sistemi ulaşmalıdır.

2. Bilginin düzenli ve yaygın dağılımı sağlanmalıdır, koordine edilmiş, merkezileştirilmiş bir erişim sağlanmalıdır.

3. Yaşlı insanların ilgisini çekebilecek düzenli bilgiler ve yayınlar sunulmalıdır.

4. Sosyal izolasyon riskin içinde olan kişiler için güvenilir bireyler tarafından bire bir bilgi akışı sağlanmalıdır.

5. Kamusal ve ticari hizmetler istem üzerine çok yakın bire bir hizmetler sunabilmelidirler.

6. Televizyon ve görüntülü medyada kullanılan yazılar dahil olmak üzere tüm basılı bilgi büyük harflerle okunaklı, temel fikirler kalın olarak yazılmalıdır.

7. Yazılı ve diğer basın, basit, kısa, amaca doğrudan ulaşan cümleler kurmalıdırlar.

8. Telefon cevaplama hizmetleri bilgileri yavaşça vermeli, her defasında karşıdakinin anlayıp anlamadığını kontrol eden mekanizmalar oluşturulmalıdır.

9.Cep telefonları, radyo, televizyon, bankamatik ve diğer cihazlar büyük tuşlu ve harf ve rakamlar büyük olmalıdır.

10.Devlet daireleri, toplum merkezleri, kütüphaneler gibi kamu alanlarında bilgisayara veya internete erişim bedava veya çok az bir fiyatla olmalıdır (Ersoy, Ergen ve Dede, 2011).

Yaptığımız araştırmada İstanbul'da bilgi edinme ve iletişim konusunda genel itibariyle %58,3 oranında olumlu bir izlenim vardır, ama yaşlı ve 4. göz %33,3 oranında kalarak memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Uzman %100 oranında duruma olumlu yaklaşırken, bakıcı %66,7 oranında kalmıştır. En olumlu kanaatin %100 oranında bilgi sunumu noktasında verilmiştir, olumsuz kanaatin olduğu alanlar ise %75 oranında sade dil, bilgisayar ve internet konusundadır.

8. Toplum Desteği ve Sağlık Hizmetleri

Kentte yaşlılara yönelik sağlık hizmetleri ve toplum desteği çok önemlidir, çünkü yaşın ilerlemesiyle birlikte kronik hastalıklar artmakta, yaşlı bazen engelli durumuna düşüp yatağa bağımlı hale gelebilmektedir. Devletin ve belediyenin bu açıdan yaşlılara kurumlarda ve hatta evde hizmet sundukları bilinmektedir, fakat yerinde yaşayan/yaşlanan insanların toplumun da desteğine ihtiyaçları vardır. Toplumun farklı kesimlerinin, özellikle STK'ların, yaşlılara yönelik hizmetleri devletin ve belediyelerin yükünü hafifletmesi açısından da fevkalade önemlidir. Bu nedenle, kentte yaşlılara yönelik sağlık hizmetleri ve toplum hizmeti konusunda aşağıdaki öneriler dikkate alınmalıdır.

oluşturmak için yapılmıştır, çünkü hızlı kentleşmeyle birlikte kentlerde yaşayan yaşlı nüfus oranı gittikçe artmaktadır. 2030 yılına ilişkin yaşlı nüfus tahminlerine göre, her beş insandan üçünün şehirlerde yaşayacağını dikkate alırsak, kentlerin kırdan daha fazla yaşlıların sorunlarıyla karşı karşıya kalacakları ortadadır. Dolayısıyla, fiziksel ve sosyal çevrenin kentlerde artan yaşlı nüfusun ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesi ihtiyacı şimdiden hasıl olmuştur. Bu nedenle, bu çalışma, İstanbul örneğinde yaşlıların ihtiyaçlarına göre yeniden bir çevre düzenlemesi modelinin ortaya konulması için mevcut durumun sosyo-gerontolojik tespiti şeklindedir.

İstanbul, Türkiye'nin en büyük kenti olması hasebiyle artan yaşlı nüfus oranıyla büyük bir riskle karşı karşıyadır. Bu riski azaltmak için, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) başkanlığında 2006 yılında 24 ülkeden 33 şehrin katılımıyla oluşturulan "Küresel Yaşlı Dostu Şehirler Rehberi"ni referans alarak İstanbul'un mevcut durumu gözden geçirilmiştir. Bu nedenle, bu çalışmamızda Yaşlı-Dostu Şehir Olmak için DSÖ tarafından belirlenen sekiz ölçüt olan (1) dış mekânlar ve binalar, (2) ulaşım, (3) konut, (4) sosyal katılım, (5) toplumsal yaşama dâhil olma ve toplumun yaşlıya saygısı, (6) vatandaşlık görevini yerine getirme ve işgücüne katılım, (7) bilgi edinme ve iletişim ve (8) toplum desteği ve sağlık hizmetleri gibi konularda temel kriterler belirlenip derinlemesine mülakatlarla bir ön inceleme yapılmıştır. Yapılan bu incelemede İstanbul örneğinde yaşlı dostu kent kriterlerini 8 ana başlık altında ve 66 kategoride genel olarak ele aldığımızda %52,3 oranında bir memnuniyet görülmüştür, fakat yaşlıların, bakıcılarının ve 4. gözlerin memnuniyet oranları %50'nin altında kalmıştır. Buna rağmen, uzmanların %71,2 oranında olumlu bir görüş beyan etmeleri bilimsel açıdan bugüne kadar önemli adımların atıldığını göstermektedir.

Kaynakça

Caner, Özgür vd. (2013). Yaşlı Dostu Şehirler: *Kavramsal Çerçeve ve Örneklerle Değerlendirmeler*. Ankara: Güneş Tıp Kitapevi.

Davutoğlu, Ahmet (2015). "Geleceğin Şehri Medeniyet Kuran Şehirlerden Doğacaktır." *Şehir ve Düşünce*, 6: 6-15.

Ersoy, Mehmet, Ergen, Yaşar Bahri ve Dede, Okan Murat (2011). *Yaşlı Dostu Kent: Amasya*. Amasya: T.C. Amasya Üniversitesi.

Kula, Fikri (2018). *Mekâna Sinen Ruh: Sezai Karakoç'un Şiir ve Hikâyelerinde Şehir ve Medeniyet*. Ankara: Hece Yayınları.

Robbyn R. Wacker & Karen A. Roberto (ed.) (2008). *Community Resources for Older Adults: Programs and Services in an Era of Change*, 3rd Edition, London: Sage.

Sami, Şemsettin (2002). *Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Tutal, Osman ve Üstün, Berna (2009). "Yaşlılık ve Yaş Dostu Kentler: Eskişehir." *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1: 1-23.

WHO (2007). *Global Age-friendly Cities:A Guide*. Geneva: WHO Press.